

Börtönpasztoráció: van miért, van kiért bemenni

A Mécses Szeretetszolgálat 80 önkéntes segítőjével meghatározó szerepet játszik Magyarország katolikus börtönpasztorációs tevékenységében. A börtönben folytatott hitéleti, lelkigondozói munkát az utógondozóban folytatják. A 2012-ben tisztújítással lendületet vett civil szerveződés általános alelnöke, egyben szakmai és lelki vezetője Vágner Mihály diakónus vallja, van miért és van kiért bemenni a börtönbe, a Jóisten dolgozik. Mélyről kell indulni, de vannak csodák.

Öt gyermekes családapa, főállásban elektrikus. 10 éve végzi a lelkigondozói szolgálatot a börtönben. Hogyan kezdődött és mi tartja lendületben?

Teológiára jártam, mikor az egyik társam a börtönbe hívott. Kedvem nem volt, de aztán mégis elmentem. Az fogott vissza, hogy nem éreztem, tudok-e mondani ott valamit, érdekel-e valakit, amit mondok. Ott azonban olyan belső békét éltem át, ami emberileg nehezen megmagyarázható. A diakónussá szentelésem óta pedig kézzel fogható a különbség, ahogy végzem a munkám. Nem bántam meg azóta sem, sok örömem van benne. Látni a tompa szemeket, amikor valami felcsillan. Van védekezési reflexem. Naponta imádkozom: Uram, amit tudtam, elvégeztem, ha nem elég, kérlek jelezd. Ha mindent megtettem, akkor a többi a Te dolgod. A siker nem az enyém, de a kudarc sem. Én csak eszköz vagyok. Van miért, van kiért bemenni a börtönbe és a Jóisten dolgozik. Sokakhoz egyáltalán nem, vagy csak rosszul jut el Isten Igéje. Az a feladatunk, hogy elvigyük Istent hozzájuk.

A Váci Fegyház és Börtön katolikus hitéleti szolgálata kiépített, jól működő gyakorlatot mutat. Bemutatná ennek elemeit?

A Mécses Szeretetszolgálat önkéntesei minden héten ötször mennek be a börtönbe. Katekézis, szentmise, ima, szentségekre való felkészítés, személyes beszélgetések zajlanak ezeken az alkalmakon. A találkozásokon a kiindulópont mindig az evangélium, mert szeretném Jézus látásmódját közel vinni a fogvatartottakhoz. Fontos eszköz számomra a kérdezés, a humor, a képek gazdag használata. Szeretném elérni, hogy a hallgatóság ne csak fizikailag legyen jelen, hanem el is gondolkodjon. Ennek köszönhetően nem ritka, hogy parázs vita kerekedik. Azok a kérdések mindig elsődlegesek, amit ők tesznek fel. Azokkal, akik jobban elmélyültek a hitben, külön csoportban foglalkozom. A tíz év során folyamatosan vezetek névsort, így tudom, ki mikor van jelen.

Milyen a megtérő útja?

A börtönben töményen jelen van a bűn, az önzés, az önsajnálát. Nagyon nehéz kitörni ebből. Az alkalmainkon való jelenlét során aztán kap az ember valamit, és döntenie kell, hogyan éljen vele. Gúny tárgyává válhat, amit kikerülni sem tud, hiszen nem mehet át az út túloldalára. Ha ez első időszak anomáliáját túléli, akkor megszokják a többiek, és békén hagyják. Ezt az első legnehezebb időszakot kell túlélni. Szeretné is, de tart is tőle, érzi, hogy itt megváltozhat az élete. Ha dönt, könnyebbé válik az útja, függetlenedik attól, hogy mit mondanak. A változás nem megy egyik pillanatról a másikra. Felhívom a figyelmet, egyszerre nem megy, hogy az összes bűnével szembenézzen. Ha valaki mindent egyszerre akar, akkor össze fog omlani. Egy dolgot kell kitűzni. Imádkozza ki magából, mi az, amit most le kellene tenni és azért küzdjön. Ez kinn is így van. Ha valami sikerül, erőt ad a továbbiakhoz. Ha valaki komolyan veszi a hitét, és szembekerül konfliktusokkal, azokban meg tud erősödni. Ha megvan a kellő alázat, és engedi, hogy Jézus vezesse, akkor az ő életében megtörténnek csodák.

A Mécses életében 2012-ben bekövetkezett tisztújítás hozta a családi beszélőket. Miért tartották ezt fontosnak?

A fogvatartott gyakran beszél arról a félelméről, hogy nem várják meg az otthoniak. Akit hat-hét évnél hosszabb időre zárnak be, nem igen számíthat arra, hogy megvárják. A hűség amúgy is nehéz dolog ma. Ezért indítottuk el tavasszal a családi beszélőt. A börtönben hagyományos módozattal szemben itt sokkal kötetlenebb együttlétre van lehetőség. A hozzátartozók és fogvatartottak családonként egy-egy asztalt ülnek körbe, és valami „otthonit” is hozhatnak a beszélőre. Szeretnénk oldani a légkört, hogy a családi kapcsolatot életben tartsuk, hogy erősödjenek a szálak. Én körbejárok, szeretném a hozzátartozók révén is megismerni az életüket. Van szentmise, tanúságtevés, amikor egy-egy fogvatartott elmondja, miért jó, hogy rátalált Jézusra. Ez már a hozzátartozók misszionálása is. A négy órás együttlétet imádsággal zárjuk. Jelenleg negyedévente tarthatunk családi beszélőt, de szeretnénk sűríteni. Mindez azonban a börtönnek plusz költség. A lehetőséget azoknak adjuk meg, akiken látjuk, elindultak a hitben, mi pedig örömet igyekszünk szerezni nekik. Másrészt megkönnyíteni, ha rákérdez a család, te most mivel foglalkozol, akkor kezdjék érteni, mi az, ami motiválja. Szerveztünk olyat is, hogy a családtagok ne menjenek haza a beszélő után, ezért meghívtuk őket az Ilona utcai központba. Azt szeretnénk megéreztetni velük, mennyivel könnyebb lenne minden, ha a megpróbáltatást Isten segítségével hordoznák.

A kilépés, változás nehézségéről, nagy visszaesés arányáról beszél.

Aki egyszer bekerült a börtönbe, olyan mélyre kerül, hogy onnan felkapaszkodni, főleg, ha a saját körülményeibe kell visszatérnie, szinte lehetetlen. Megtörtént eset, hogy egy hitre jutott szabadult visszatért családjához. Családja látszólag örült, hogy megtért. Amikor kiderült, hogy komolyan is gondolja, egyszerűen kirakták az utcára, mert már nem dől a pénzt a bűnöző „foglalkozásból”. Azt gondolták, hogy ha szabadult, és ismét tejjel-mézszel folyó kánaán lesz otthon. Nem lett, hát kirakták. Az alvilág is folyamatosan zaklatta, hogy ott folytassa, ahol a börtönbe kerülése előtt abba hagyta. De a rendőrség is. Nem akarták elhinni neki, hogy hónapok óta kinn van, és még nem csinált semmit. Öt hónap után, miután kétszer is kifosztották, ellopták pénzét és iratait is, és megverték úgy, hogy bordái törtek, a szemét műteni kellett, hogy visszanyerje látását, beadta a derekát. Vissza akart kerülni. Biztonságot és békességet jelentett neki a börtön. Félelmetes.

Milyen megoldási lehetőségeket lát, aki ismeri ezt a világot?

Az egyik javaslatunkkal egészen messzire tekintünk. Brazíliai börtönökben hozták létre az APAC rendszert, mely a szigorú büntetés-végrehajtási eszközöket helyettesítve a nevelésre, a tiszteletre és a bizalomra helyezi a hangsúlyt. A Mécses Szeretetszolgálat a mintaként szolgáló brazil módszert dolgozza át, és próbálja a magyarországi környezetbe adoptálni. Ez a rendszer három szintből áll. Az elsőn megvan a külvilágtól történő elzártság, de azon belül nagyobb szabadságot kapnak a fogvatartottak, és felelőségük is nagyobb. Elzártan, de nem az őrszemélyzet felügyelete alatt élnek, hanem egymást vigyázzák. Érdeükben áll a fegyelmezett magatartás, mert ennek függvényében maradhatnak meg ebben a sajátos körletben. A második lépcsőfokon már ki is mehetnek dolgozni, de munka végeztével vissza kell térniük bázishelyükre. A 3. szint célja az elítéltet teljes mértékben visszahelyezni a társadalomba, mint annak együttműködő tagját. Ezen a szinten az elítéltek nem tartózkodnak már az APAC intézetben, hanem otthon laknak, és naponta kell jelentkezniük. Erre az időre, általában, az elítélt büntetésének kétharmad részét már letöltötte. A rendszer az egyéni felelősségre épít. A brazil eredmények biztatóak. Akikkel ezt ott elkezdték, előtte cursillot végeztek. Az APAC fontos eszköze, hogy a fogvatartottat és családtagjaikat vallási közösségekbe integrálja.

Milyen lépéseket tesznek a magyar adaptáció érdekében?

„A talaj előkészítése” érdekében börtön cursillo lehetőségéért dolgozunk. Cursillot végzetek voltak azok a személyek is, akik a Brazíliában lévő börtönökben megalapították az APAC rendszert. Itthon a jövő év tavaszra reméljük az első cursillo megtartását. Ehhez szükség van keret-megállapodásra az országos parancsnoksággal. Utána keresnünk kell helyi parancsnokokat, akik befogadják a cursillót. Márianosztrán már részben igent mondtak. A cursillo három napjára el kell ugyanis különíteni a résztvevőket, akik egészen más életmódot élnek más biztonsági keretek között. A lelkigyakorlat tartalmi keretét a cursillo adja, amit részben átalakítunk, börtönviszonyoknak megfelelően. A résztvevőket a börtönlelkészek ajánlásával válogatjuk ki, később pedig a hozzátartozókat is meg szeretnénk hívni. Fel kell mutatni eredményeket ahhoz, hogy távolabbi elképzelésink – az APAC körlet – megvalósuljanak.

A Mécses az utógondozást kiemelten fontosnak tartja.

Igen, ez a másik út, amit már részben elkezdtünk. Idén kezdett működni egy házunk az Ilona utcában, ahol ideiglenes, de akár hosszán tartó elhelyezést biztosítunk a szabadulóknak. 6-8 embert tudunk itt életvitelszerűen befogadni. Iparkodunk számukra munkát szerezni. Jelenleg négyen élnek itt, közülük egynek van munkája. Az utógondozás sikere attól függ, mennyire tudjuk őket kísérni, támogatni. Vannak szabályok, hogy működni tudjon az élet. Előfordulnak természetesen kihágások, de nem az az eljárás, hogy rögtön menni kell innen. Lehet tévedni, botlani. Ez mindenkivel megtörténik. Ha van megbánás és igyekezet a javításra, akkor maradhat. Hiszen erről szól az életünk. Ha azonban folytatja, akkor mennie kell.

Évekkel ezelőtt Alsószenttamáson is volt utógondozójuk. Egy tanya, ahol mezőgazdasággal foglalkoztak a szabadultak.

Nagy erőfeszítéseket teszünk, hogy felélesszük. Adott a jó infrastruktúra, öt ház, közösségi ház, templom, nagy földterület. 20-30 embernek van itt helye. A házak szépek, de a berendezést szétlopták, amikor az országot elérte a gazdasági válság. Szükségesek alapvető gépészeti munkák, hogy lakható legyen, de minimális ráfordítással elindítható. Most nyárvégén elmentünk oda egy közösséggel – szabadultak és önkéntesek - együtt vettünk részt egy igeliturgián, Nagyboldogasszony zárónyolcadán, és kezdtük keresni a folytatás lehetőségét. Jelenleg egy szabadultunk felügyeli a terepet, jól helyt áll. Pályázati forrást keresünk az elinduláshoz. Bizakodóak vagyunk, mindenképpen belevágunk. Ahhoz hogy működjünk, kell pályázati támogatás. Van ilyen irányú keresésünk. Beleugrunk, legfeljebb abba kell hagyni. Akkor talán van annyi előnyünk, hogy fel tudjuk mutatni, tessék, ezt csináljuk, pénz nélkül is. Talán könnyebben nyílnak a pénztárcák, mintha arra várnánk, hogy nyíljanak, és majd csinálunk valamit. A tervek szerint gyümölcsfákat szeretnénk telepíteni és állatokkal foglalkozni. Tudjuk, hogy nehéz terep a mezőgazdaság, de olyanokat szeretnénk odavinni, akik értenek hozzá. Figyelembe vesszük, ki mihez ért, mihez van kedvük. A szabadultak közül vannak jelentkezők. A felvétel a lelkész ajánlásától függ. Azokat fogadjuk, akik elindultak Krisztus felé és határozott bennük a szándék, hogy más életet akarnak élni. Alsószenttamas talajt adhat a lábuk alá. Az indulást jövő tavaszra tervezzük.